

İran'a Karşı Yürütülen Propagandanın Vekil Aktörü: Halkın Mücahitleri Örgütü

Doğacan Başaran*
Ayşenur Kırılmaz**

Öz

Şah rejimi döneminde İran'da, güçlü bir sol muhalefet bulunmaktaydı. Ülkedeki bu sol muhalif gruplardan biri olan Halkın Mücahitleri Örgütü (HMÖ), varlığını günümüzde de devam ettirmektedir. Örgüt, kuruluş yıllarında İslami Marksist bir çizgide konumlanarak Şah ve emperyalizm karşıtı bir söylem kullanmışsa da İslam Devrimi sonrasında ulema sınıfıyla girdiği mücadele, örgütün siyasi çizgisini değiştirmiştir. Gelinek noktada Halkın Mücahitleri Örgütü, yabancı devletlerle yakın ilişkiler kuran ve bu devletler tarafından İran'a karşı kullanılan bir organizasyona dönüşmüştür. Öte yandan kuruluş yıllarından itibaren terörle iç içe olan bu örgüt, son yıllarda terörle arasına mesafe koyduğunu iddia etmekte ve Tahran yönetiminin uluslararası terörü finanse ettiği iddiasını dünya kamuoyunun gündemine taşımaktadır. Bu kapsamda HMÖ'nün liberal değerleri savunduğu da görülmektedir. Bu makalede kuruluşundan günümüze Halkın Mücahitleri Örgütü'nün yaşadığı dönüşüm incelenmektedir. Söz konusu inceleme kapsamında yöntemsel olarak literatür taramasından faydalanılmakta olup; Türkçe, İngilizce ve Farsça kaynaklardan yararlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Halkın Mücahitleri Örgütü, İran, İslami Marksizm, İslam Devrimi, Muhalefet

* Doktor Adayı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, basarandogacan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5055-5069.

** Doktora Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı, aysenurkrlmz@gmail.com. ORCID: 0000-0002-8827-5118.

Proxy Actor of Propaganda Against Iran: The People's Mojahedin Organization of Iran

Doğacan Başaran*
Ayşenur Kırılmaz**

Öz

In Iran, there was a strong left opposition in the period when the Shah was in power. One of the left opposition groups in the country was The People's Mojahedin Organization of Iran (MEK), which still exists today. Adopting an Islamic-Marxist ideology, the organization used an anti-Shah and anti-imperialist rhetoric in its early years. However, the struggle with the mullahs after the Islamic Revolution changed the political line of the organization. MEK has turned into an organization that closely engage with foreign states which used it as a means of propaganda against Iran. MEK, which has been involved in terrorist activities since its establishment, claims that it has distanced itself from terrorism in recent years. The organization also claims that the Tehran administration finances international terrorism and tries to create an international public opinion around this claim. In this context, The People's Mojahedin Organization defends liberal values. This article examines the transformation of the People's Mojahedin Organization of Iran since its establishment. The study utilizes literature review methodologically. The review is derived from sources in Turkish, English and Persian languages.

Keywords: The People's Mojahedin Organization of Iran, Iran, Islamic Marxism, Islamic Revolution, Opposition

* PhD Candidate, Trakya University, Institute of Social Sciences, Department of International Relations, basarandogacan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5055-5069.

** PhD Student, Social Sciences University of Ankara, Institute of Social Sciences, Department of Women's and Family Studies, aysenurkrlmz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8827-5118.

1. Giriş

İran'da 1941 yılında iktidarı babasından devralan Şah Muhammed Rıza Pehlevi, 1960'lı yıllardan itibaren uyguladığı baskıcı politikalarla ülke halkının tepkisini çekmiştir. Aslında Rıza Şah, modernleşme yanlısı bir liderdi. Bu yüzden de Şah, uygulamaya koyduğu reformlarla ülkesini çağdaş ve Batılı devletler düzeyine ulaştırmak istemiş ve bu amaçla “Ak Devrim” adında bir reform paketi hazırlayarak halkın oyuna sunmuştur. Bu reform paketi, yapılan oylamada halkın %95'inin onayını almıştır. Ancak böylesi bir sonuç, halkın “Ak Devrim” sürecini içtenlikle desteklediği anlamına gelmemektedir; çünkü seçimlerde %90 ve üzeri bir oyla; yani ezici bir çoğunlukla kararlar alınması, çok sesliliğin olmadığı baskı rejimlerinin varlığına işaret etmektedir. Bahse konu olan süreçte de bu durum ortaya çıkmıştır; zira onaylanan paketle, aşiret ve din öğeleriyle oluşan İran toplumunun modern bir yapıya kavuşturulması amaçlanmış; fakat bahsi geçen proje, uygulama aşamasında başarısız olmuştur. Dahası yapılması planlanan toprak reformu, İran'da yaşanan karışıklıkların da temel sebebi haline gelmiştir.

Şah'ın toprak reformu yapmasının en önemli nedeni Kum kentindeki ulema sınıfının etkisinin ortadan kaldırılması hedefidir; lakin yeni tarım politikalarının üretilmemesi, modern tarımsal makinelere sahip olmayan İran köylüsünün fakirleşerek kentlere göç etmesine sebebiyet vermiştir. Bu dönemde Şah'ın baskıcı politikalarının ekonomik sorunlarla birleşmesi, ülkede Şah karşıtlığının yükselişe geçmesine yol açmış ve bu nedenle de çeşitli örgütler kurulmuştur.

Halkın Mücahitleri Örgütü (HMÖ) de Şah karşıtı arayışların yansıması olarak kurulmuş bir organizasyon olarak dikkat çekmektedir. Örgüt, İslam Devrimi sürecinde etkin bir şekilde mücadeleye katılmıştır. Bununla birlikte HMÖ, İslam Devrimi sonrasında İran'da oluşan siyasal sistem içinde kendine yer bulamamış ve müesses nizamı teşkil eden ruhban sınıfıyla bir güç mücadelesine girişmiştir. Bu güç mücadelesi, HMÖ'nün rejim karşısında şiddet içeren eylemlere yönelmesine ve sonrasında da ülkeden çıkmak zorunda kalmasına sebebiyet vermiştir. Bu çerçevede HMÖ, ilk aşamada Fransa, sonra Irak ve daha sonra da Arnavutluk'a yerleştiği bir süreç yaşamıştır.

Söz konusu örgüt, günümüzde de faaliyetlerini sürdürmekte ve İran'daki İslami rejime karşı alternatif bir arayışı temsil etmektedir. Daha da önem-

lisi HMÖ, rejim karşıtı gruplar içerisinde en organize muhalif grup olarak dikkat çekmektedir. Üstelik bu durum, Batılı devletler tarafından da kullanılmaya çalışılmaktadır. Nitekim uluslararası kamuoyunda İran'a karşı oluşan baskıya paralel olarak HMÖ'nün görünürlüğü de artmaktadır. Bir anlamda HMÖ, İran'da İslami rejimin yıkılmasını isteyen Batılı devletlerce, olası bir rejim değişikliğinde iktidara getirilmeye uygun kullanışlı aktörlerden biri olarak düşünülmektedir. Bu sebeple de bu makalede HMÖ incelenmekte ve örgütün politik konumlanması, faaliyetleri ve tarihsel süreç içerisinde yaşadığı dönüşüm ele alınmaktadır.

Konuyu önemli kılan bir diğer durum ise Türkçe literatür içerisinde HMÖ'ye ilişkin yeterli sayıda çalışmanın bulunmamasıdır. Alanyazını incelendiğinde görülmektedir ki bu konuda Türkçe olarak yazılmış herhangi bir tez yoktur. Konuya ilişkin açık kaynaklarda ulaşılabilen tek akademik makale ise 2018 yılının Aralık ayında Güvenlik Çalışmaları Dergisi'nde yayınlanan ve Selim Öztürk tarafından kaleme alınan "İran'da Silahlı Muhalefetten Demokrasi Söylemlerine: Halkın Mücahitleri Örgütü" başlıklı makaledir.¹ Ayrıca açık kaynaklarda ulaşılabilen bir diğer çalışma da 2019 yılının Ağustos ayında İran Araştırmaları Merkezi bünyesinde yayınlanan ve Mehmet Koç tarafından yazılmış olan "Halkın Mücahitleri Örgütü" başlıklı rapordur.² Görüldüğü üzere HMÖ'ye ilişkin Türkçe literatürde ciddi bir boşluk söz konusudur. Mevcut diğer çalışmalar ise daha çok çeşitli haber sitelerinin veya gazetelerin örgüt profilini sunduğu kısa analizlerle sınırlıdır. Bu nedenle de bu makalede alanyazınındaki boşluğa mütevazı bir katkı yapılması amaçlanmıştır.

Makalede literatür taramasından faydalanılmış, literatürde konuya ilişkin çok fazla basılı kaynak olmamasından dolayı ağırlıklı olarak internet kaynaklarından yararlanılmış ve bu amaç doğrultusunda Türkçe, İngilizce ve Farsça kaynaklara başvurularak çok dilli bir inceleme yapılmıştır. Bu inceleme esnasında HMÖ'nün terör geçmişi, Batılı devletlerle olan ilişkileri ve İran'daki olası dönüşüm süreçlerini etkileme kapasitesi tartışmaya açılmıştır.

¹ Selim Öztürk, "İran'da Silahlı Muhalefetten Demokrasi Söylemlerine: Halkın Mücahitleri Örgütü", *Güvenlik Çalışmaları Dergisi* 20, no. 2 (Aralık 2018).

² Mehmet Koç, "Halkın Mücahitleri Örgütü", *İram Raporu*, Ağustos 2019, Son Erişim: 22 Ekim 2019, https://iramcenter.org/d_hbanaliz/halkin-mucahitleri-orgutu.pdf.

Makalenin iki temel hipotezi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, HMÖ'nün kuruluş ideallerinden uzaklaşarak kullanışlı bir vekil aktöre dönüştüğüdür. İkincisi ise İran'da yaşanan insan hakları ihlallerine rağmen dış müdahale algısının halkı rejim değişikliğine yönelik taleplerden uzaklaştırdığı ve bu sebeple HMÖ'nün de İran'da köklü bir dönüşüm yaşanmasını sağlayacak imaja sahip olmadığıdır.

Bu kapsamda alanyazınındaki durumun, çalışmada kullanılan yöntemin, çalışmanın hipotezlerinin ve makalenin içeriğinin açıklandığı giriş başlıklı ilk bölümü takiben makalenin ikinci bölümünde, HMÖ'nün kuruluş yılları ele alınmakta ve tam bağımsız bir İran talebiyle ortaya çıkan devrimci organizasyonun tarihsel süreç içerisinde geçirdiği dönüşüme kısaca değinilmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünde bu örgütün Irak'a geçmesiyle başlayan ve bir terör örgütü olarak anılmasına sebebiyet veren gelişmeler değerlendirilmekte; örgütün terörle olan ilişkisi ortaya konulmaktadır. Makalenin dördüncü bölümünde ise örgütün güncel politik konumlanışı irdelenmektedir. Son olarak makalenin sonuç başlıklı beşinci bölümünde, elde edilen sonuçlar okuyucuya aktarılmaktadır. Bu kapsamda makalenin hipotezlerini doğrulayan bir durumun bulunduğu ifade edilebilir; çünkü yapılan tespitler doğrultusunda HMÖ'nün sosyalist geçmişini geride bırakarak liberal değerleri benimseyen ve Batılı aktörlerle yakın münasebetler geliştiren, hatta onların İran'da değişim yönündeki taleplerini vekaleten dillendiren bir örgüt olduğu görülmektedir.

2. Sosyalist Devrimcilikten Vekil Aktörlüğe HMÖ

HMÖ, 1965 yılında İranlı üniversite öğrencileri tarafından Şah rejimine karşı örgütlenmek amacıyla kurulmuştur.³ Hareketin fikrîsel temelleri ise Ayetullah Seyyid Mahmud Talegani, Mehdi Bazergan ve Yadollah Şahabi'nin ideolojik önder olarak öne çıktığı Nehzat-i Azadiyi İran (İran Özgürlük Hareketi) isimli politik organizasyona dayanmaktadır.⁴ Örgütün kurucularından olan ve örgüt üyelerince efsanevi lider olarak kabul edilen

³ Taha Kılınc, "Halkın Mücahitleri Örgütü", *GZT*, 7 Mayıs 2018, Son Erişim: 28 Ekim 2019 <https://www.gzt.com/mecra/halkin-mucahitleri-orgutu-3346009>

⁴ "زندگینامه/سحابی/یدالله دکتر زندگینامه", *Taranarnews*, 12 Mart 2009, Son Erişim: 2 Kasım 2019, <http://www.taranarnews.com/view-5021.html>.

Mesud Recevi de İran Özgürlük Hareketi kökenli bir isimdir. İlk aşamada HMÖ; Muhammed Hanifnejat, Sait Muhsin ve Abdi Nikbin gibi Şah döneminde İran'ın en mühim aktivistleri olarak öne çıkan kişiler tarafından desteklenmiş⁵ ve bu destek vesilesiyle hareket hızla büyümüştür; lakin 1971 yılında örgütün düzenlediği silahlı eylemler nedeniyle organizasyonun bu üst düzey yöneticileri, İran'da dönemin istihbarat teşkilatı olan Sazeman-e Ettelaat va Amniyat-e Keshvar/Milli İstihbarat ve Devlet Güvenlik Örgütü (SAVAK) tarafından tutuklanarak idam edilmiştir.⁶ Bu idamlar, Recevi'nin örgüt içinde rakipsiz kalmasını sağlamış ve dolayısıyla mutlak liderliğinin önünü açmıştır.

Örgüt, ideolojik anlamda kurulduğu yılların dünya ve toplum şartlarını da yansıtan bir biçimde, İslami Marksizm ideolojisini benimsemiştir.⁷ Bilindiği gibi, 1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren 68 kuşağı olarak da ifade edilen jenerasyon, tüm dünyada sol rüzgarlar esmesine yol açmıştır. HMÖ ise bu sol rüzgarlar ile İslam inancını ve özellikle de İslamiyet'in Şiilik akidesini sentezleyen bir anlayışı benimsemiştir. Aslında bu görüşün oluşmasında İslam Devrimi'nin de ideologlarından biri olarak kabul edilen Ali Şeriatî'nin yaklaşımı etkili olmuştur; çünkü Şeriatî'nin dünya okumasının temelinde İslamiyet yer almaktaysa da onun sosyolojik görüşlerini açıklarken Marksist metodu kullandığı bilinmektedir.⁸ Bu durum, Şeriatî'nin devletlere hâkim olan egemen sınıflara yönelik tanımlamasına da yansımıştır. Örneğin Şeriatî'nin Şia isimli çalışmasında bu görüşü bulmak mümkündür:⁹

“İki kutuplu bir sistemde egemen olan sınıf veya sınıflar, karşı kutup karşısında kendi üstün toplumsal konumunu savunmak, tekelindeki ayrıcalıkları korumak ve egemen sınıfsal konumunu pekiştirmek için devlete sahip olup resmî siyasi bir mekanizma ve eklemelenmiş yönetim kurumları ve toplum, iktisat, kültür, din,

⁵ “ایران خلق مجاہدین سازمان بنیانگذارى”/Binyangozari Sazeman-e Halg-e İran” *Mojahedin*, 10 Temmuz 2017, Son Erişim: 3 Kasım 2019, <https://bit.ly/34scDcN>.

⁶ Öztürk, “İran’da Silahlı Muhalefetten Demokrasi Söylemlerine...”, 167-168.

⁷ “Mujahedin-e Kalhq Organization (MEK)(MKO)(PMOI)”, *Terrorism Research Analysis Consortium*, Son Erişim: 8 Temmuz 2018, <https://www.trackingterrorism.org/group/mujahedin-e-khalq-organization-mek-mko-pmoi>.

⁸ Mehmet Said, “Allahperest Sosyalist: Ali Şeriatî”, *Ali Şeriatî*, Son Erişim: 4 Kasım 2019, http://www.aliseriati.com/kitaplar.php?Makale_id=397&Kat_id=15.

⁹ Ali Şeriatî, *Şia*, Çev. Hicabi Kırılancıç, (Ankara: Fecr Yayınları, 2016), 100-101.

tanıtım ve medya kuruluşları ile birlikte bir bütün oluşturur ve kendi sınıfsal egemenliğini üç boyutta, yani, inanç iktisat ve toplum boyutlarında karşı kutba -mahkum sınıf veya sınıflara- bu mekanizmayı işletir.”

Kısacası İslam Devrimi'nin düşünsel liderleri arasında, İslami Marksizm olarak tanımlanan ideolojinin oluşmasına yol açan isimler vardır. Hatta İran solunun İslam Devrimi'ne destek vermesinin başlıca nedeni de Şeriatî gibi devrimin ideologlarının sınıfsal meselelere duyarlı yaklaşımıdır.

Bu noktada HMÖ'ye geri dönmek gerekirse, kuruluş yıllarından itibaren yönetsel olarak silahlı halk mücadelesi metodunu benimseyen örgüt, Şah rejimini devirmek amacıyla “devrimci şiddet” olarak adlandırılan eylemlere başvurmuştur. Söz konusu hareketin sol siyaset anlayışını benimsemesi, kuruluş yıllarında emperyalizm karşıtı söylemleri kullanmasına da neden olmuştur. Bu bağlamda HMÖ, İslam Devrimi sürecinde “Kahrolsun Şah Diktatörlüğü ve Onun Emperyalist Hamileri” sloganını bayraklaştırmıştır.¹⁰ Bu slogandan da hareketle, İran'da, Şah karşıtlığı ile emperyalizm karşıtlığının iç içe geçtiği ifade edilebilir; çünkü Pehlevî rejiminin Batı destekli bir rejim olduğu bilinmekteydi.¹¹ Kuşkusuz bu durumun oluşmasında insanların hafızasında yer eden en önemli olay, İran petrolünü millileştirme girişiminde bulunan Eski Başbakan Dr. Muhammed Musaddık'ın Merkezi Haber Alma Teşkilatı (CIA) tarafından organize edilen Ajax Operasyonu'yla devrilmesidir.¹² Bu darbenin hafızalarda bıraktığı izlerin de etkisiyle İran Şahı'nı “emperyalizmin uşağı” olarak gören İran solu, Şah karşıtı eylemler sürecinde İslam Devrimi'ni yapan kadrolarla ittifak yapmış ve İslam Devrimi'yle neticelenen olaylar esnasında İslamcılarla birlikte hareket etmiştir.

¹⁰ Maziar Behrooz, *Rebels With A Cause: The Failure of the Left in Iran*. (London: I.B. Tauris Publishers, 1999), 55.

¹¹ Cannor Norris, “Mujahideen-e-Khalq (MEK)”, Son Erişim: 21 Ekim 2019, <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a495015.pdf>, 1.

¹² ABD, yayınladığı darbelerle ilgili arşiv bilgilerinde Musaddık'a yapılan operasyonu onaylamaktadır. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. “براندازی / براندازی / سی و دو مرداد در ایران در مصدق / Borandezay-e Musaddeg-e der iran-e der mordad si ve do”, BBC Persian, 30 Ağustos 2012, Son Erişim: 3 Kasım 2019. https://www.bbc.com/persian/iran/2013/08/130820_144_coup_extermination_mosadegh; “عملیات بررسی اسناد آژاکس؛ بررسی CIA کودتای درباره 28 مرداد Emelîyet-e Ajaks: berresi-e esnad-e CIA derbarey-e kovdat-e 28 mordad”, *Mehrnews*, 18 Ağustos 2002, Son Erişim: 3 Kasım 2019, <https://bit.ly/34jklk2>.

HMÖ'nün ideolojik yaklaşımındaki İslam-Marksizm sentezini yorumlayan isimlerden biri de Mehmet Koç'tur. Koç, örgütün ideolojik duruşunu şu şekilde tanımlamıştır:¹³

“Bu yöntemin düşünsel temeli sosyalist gerilla hareketi öncüleri olan Che Guevara ve Mao Zedung gibi isimler ile örgütün lider kadrosunun kendi Kur'an ve İslam yorumlarının sentezine dayandırılmıştır. Bu sentez örgütün amblemine de yansımıştır. Bu bağlamda her Müslüman'ın aynı zamanda bir gerilla olması ve Tevhidi Düzen yolunda mücadele etmesi gerektiği yönünde bir slogan ve söylem geliştirilmiştir.”

Yukarıda ifade edildiği üzere, kuruluşundan itibaren silahlı mücadele yöntemlerini benimseyen HMÖ, anti-emperyalizm vurgusu üzerinden çeşitli eylemler gerçekleştirmiştir. Üstelik bu eylemler, İslam Devrimi'nden çok daha önce başlamıştır. Örneğin HMÖ, 30 Kasım 1971 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Büyükelçisi Douglas Mac Arthur'u kaçırmaya yönelik bir girişimde bulunmuş; fakat bu girişim başarısızlıkla neticelenmiştir.¹⁴ Benzer bir şekilde 1972 yılının Mayıs ayında Amerikalı Tümgeneral Harold Price, örgüt tarafından organize edilen bir suikast girişiminde yaralanmıştır.¹⁵ 2 Haziran 1973 tarihinde gerçekleştirilen bir saldırıda ise Amerikalı Yarbay Louis Lee Hawkins, örgüt üyesi iki kişi tarafından öldürülmüştür.¹⁶ Tüm bunlara ek olarak HMÖ, 1970'li yıllarda Amerikalı iş insanlarını da hedef almıştır. Ayrıca HMÖ, İslam Devrimi sonrasında ülkedeki Amerikan karşıtlığının sembolü haline gelen Tahran'daki ABD Büyükelçiliği'nin işgal edilmesi eyleminde de aktif bir biçimde yer almış¹⁷ ve bu olaylar esnasında İslamcılarla birlikte hareket etmiştir. Her ne kadar günümüzde örgüt yöneticileri tarafından rehine olayının kendileriyle ilişkisinin bulunmadığı belirtilse de CIA raporları, HMÖ yöneticilerinin beyanlarını yalanlamaktadır.¹⁸

¹³ Koç, “Halkın Mücahitleri Örgütü”, 9.

¹⁴ James A. Bill, *The Eagle and Lion: The Tragedy of American-Iranian Relations*, (New Haven: Yale University Press, 1988), 180-182.

¹⁵ Gholam Reza Afkhami, *The Life and Times of the Shah*, (California: University of California Press, 1999), 398-399.

¹⁶ Bill, *The Eagle and Lion: The Tragedy of American-Iranian Relations*, 181.

¹⁷ Ervand Abrahamian, *Radical Islam: The Iranian Mojahedin*, (London: I.B. Tauris Publishing, 1989), 190.

¹⁸ Öztürk, “İran'da Silahlı Muhalefetten Demokrasi Söylemlerine...”, 167.

Örgüt ile Ayetullah Ruhullah Humeyni'nin başında bulunduğu İslam Devrimi'ni gerçekleştiren kadroların arasının açılması ise İslam Devrimi'nden sonra yaşanan bir gelişmedir. Zira 1981 yılında geçici Cumhurbaşkanı Hasan Beni Sadr,¹⁹ Humeyni'ye karşı, HMÖ'nün söylemlerini içeren sert eleştirileri dile getirmeye başlamış ve binlerce kişinin katıldığı protesto gösterileri düzenlenmiştir. Zaten HMÖ de 1981 senesinde yaşanan kitlesel eylemleri, "Dini Faşizme Karşı Barışçıl Protesto" şeklinde tanımlamaktadır.²⁰

Yukarıda ifade edilen dönemde, ülkeye egemen olan muhafazakâr kanadın Cumhurbaşkanlığı makamına hazırladığı Ayetullah Ali Hamaney ile Beni Sadr arasında başlayan rekabette HMÖ'nün Beni Sadr'ı desteklemesi, örgüt ile rejim arasındaki gerginliğin tamiri imkânsız bir noktaya ulaşmasına neden olmuştur.²¹ Daha da önemlisi bahsi geçen süreçte HMÖ'nün lideri

¹⁹ Beni Sadr, 5 Şubat 1979 tarihinde Paris'ten Tahran'a ulaşan uçağın merdivenlerinde görülen kişilerden biridir. İmam Humeyni'nin önderliğindeki İslam Devrimi'nin ve Başbakan Mehdi Bazergan başkanlığında kurulan Geçici Hükümet'in oluşturulmasını takiben Beni Sadr, ilk olarak 1979 yılının Temmuz ayında Ekonomi ve Maliye Bakan Yardımcılığı'na atanmıştır. Geçici Hükümet'in istifası ve aynı yılın Kasım ayında Devrimci Konsey Hükümeti'nin kurulmasıyla birlikte Beni Sadr, Ekonomi ve Maliye Bakanlığı'na atanmıştır. Devam eden süreçte hızla yükselen Beni Sadr, birçok etkili örgütün desteğini almış ve 1980 senesinin Şubat ayında yapılan seçimler sonucunda Hasan Habibi, Ahmad Madani, Sadegh Tabatabai, Dariush Forouhar, Sadegh Qotbzadeh, Kazem Sami, Mohammad Mokri ve Muhammed Makri gibi adaylara karşı yarışmış ve seçimi kazanmıştır. Böylece Beni Sadr, İran İslam Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bunu takiben Humeyni de bahse konu ismi Başkomutan olarak atamıştır. Ancak Beni Sadr'ın bazı devrimciler ve çevresindeki isimlerle olan ideolojik uyumsuzlukları, görevinin başlangıcından itibaren kendini göstermiştir. Bu süreçte Beni Sadr, devrimin büyüklerine yapılan sert saldırıları ve eleştirileri İslam Devrimi dergisinde yayınlamaya başlamıştır. Anlaşmazlıklar yoğunlaştığında ise İmam Humeyni'nin önderlik ettiği bir heyet, anlaşmazlıkları araştırmaya gelmiş ve medya kuruluşlarını rahatsızlıkları yayınlamaktan kaçınmaları konusunda uyarmıştır. Ancak bu durum, Beni Sadr ile HMÖ arasındaki ilişkiyi derinleştirmiş ve HMÖ, Beni Sadr'a destek verdiğini açıklamıştır. Tüm bunlar karşısında Humeyni ise yayınladığı kararnameyle, Beni Sadr'ı Başkomutanlık görevinden almıştır. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. "نشین‌های خارج‌طعمه گرج" / Tame-e gergeha-ye harcneşin", *ISNA*, 5 Haziran 2010, Son Erişim: 2 Kasım 2019, <https://bit.ly/2PHaZzX>.

²⁰ "A Primer on the History of the People's Mojahedin Organization of Iran", *Mojahedin*, 9 Nisan 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/primer-the-history-the-peoples-mojahedin-organization-iran>.

²¹ Aslında benzer bir ayrışma, İslam Devrimi'ni gerçekleştiren dini kadrolar arasında da yaşanmıştır. Devrim öncesi süreçte Humeyni'yle birlikte hareket ederek İslam Devrimi ideolojisinin Fransa'da temellerini atan, İbrahim Yazdi, kendisini bir İslami Marksist olarak tanımlamaktadır. Yazdi, İslam Devrimi sonrası süreçte kurulan siyasal sistemle uyumadığı için Humeyni'yle yollarını ayırarak uzun yıllar

olan Recevi'nin cumhurbaşkanlığı seçimlerine girmesi de engellenmiştir. Bu engellemeyle birlikte, taraflar arasındaki ayrışma şiddetlenmiş ve bu süreçte kanlı çatışmalar ve hatta bir anlamda küçük bir iç savaş yaşanmıştır.²² Söz konusu çatışmalarda HMÖ, iktidarı ele geçirmek istemişse de bu amaçta başarılı olamamış ve hedefine ulaşamamıştır. Buna bağlı olarak başta HMÖ olmak üzere, Şah karşıtı protestolar sırasında Humeyni'yle ittifak yapan tüm sol gruplar tasfiye edilmiştir. Yaşanan gelişmelerin nihai aşamasında ise Beni Sadr, Mehrabad Havalimanı üzerinden İran'dan ayrılarak pek çok HMÖ üyesiyle birlikte Fransa'ya iltica talebinde bulunmuştur.²³ Humeyni yönetiminin yürüttüğü tasfiye kapsamında yaşanan gelişmeleri özetleyen dönemin HMÖ Lideri Mesud Recevi şunları söylemiştir:²⁴

“...Humeyni'ye karşı mücadelemiz, iki intikamcı kabile arasındaki bir mücadele değildir. Totaliter bir rejime karşı mücadeledir. Bu mücadele insanları kurtarmak, bilgilendirmek, harekete geçirmek içindir...”

Kısacası Humeyni'yle giriştikleri mücadele sonucunda yenilgi yaşayan hareketin lider kadrosu, Fransa'ya kaçmak zorunda kalmış ve örgüt, faaliyetlerini Paris'ten yürütmeyi sürdürmüştür.

Paris'teki faaliyetleri kapsamında HMÖ yöneticileri, 1981 yılında Ulusal Direniş Konseyi'ni kurmuş ve bu Konsey aracılığıyla HMÖ, İslami rejime muhalif olan çeşitli örgütlerin kendi bünyesinde toplandığı bir merkez olma özelliğine kavuşmuştur. Örneğin bu süreçte İran Kürdistan Demokrat Partisi, Milli Demokrat Cephesi, İşçi Partisi, Hürriyet Grubu, İran Komünistler Birliği, İşçi Özgürlüğü Birliği, Demokrasi ve İstiklal Sol Birlik

İran Özgürlük Hareketi bünyesinde aktif olarak çalışmış ve Genel Sekreter olarak görev yapmıştır. Dahası Yazdi, söz konusu süreçte HMÖ'yle olan bağlantısını İÖH'nün yurtdışı ayağı üzerinden sağlayarak iki yapı arasındaki bağlantıyı sağlayan başat aktörlerden biri olmuştur. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. اردلان پیروز, دبیرکل نهضت آزادی و قلم به دستان لیبرال/ehar-e beh debir-e kol-e nehzet-e azadiyi ve galem beh destan-e Liberal”, *Mozahemin*, 30 Ağustos 2019, Son Erişim: 3 Kasım 2019, <https://bit.ly/2PJ2jJu>.

²² Afshin Matin-Asgari, “Twentieth Century Iran's Political Prisoners”, *Middle Eastern Studies* 42, no. 5, (2006): 701.

²³ “ابوالحسن بنی صدر/Abdol Hassan Beni Sadr”, *BBC Farsça*, 12 Şubat 2017, Son Erişim: 2 Kasım 2019, <https://www.bbc.com/persian/iran-47077280>.

²⁴ James A Piazza, “The Democratic Islamic Republic of Iran in Exile”, *Digest of Middle East Studies* 3, no. 4, (Güz 1994): 10.

Konseyi ve diğer solcu örgütler Ulusal Direniş Konseyi'ne katılmışlardır.²⁵ Bu geniş koalisyondan da anlaşılacağı üzere Konsey, İran'daki muhalif organizasyonların büyük çoğunluğunu kapsamış ve çeşitli muhalif grupların taleplerini dillendirdiği bir üst platform haline gelmiştir. Hatta bu organizasyon, "Sürgündeki Hükümet" olma iddiasını da benimsemiştir.²⁶ Bu iddia, HMÖ'nün İran'a karşı kullanışlı bir aktör olarak yorumlanmasına da dayanak teşkil etmektedir. Bununla birlikte Konsey, İran'ın toprak bütünlüğünün korunmasını; fakat ülkedeki kimlik gruplarının demokratikleşme taleplerinin kabul edilerek özerklik fikrine de hoşgörülle yaklaşılmasını savunmaktadır. Ayrıca Konsey, ülkedeki insan hakları ihlallerine de dikkat çekmektedir. Şiiliğin radikal bir biçimde yorumlandığı İran rejimine karşı mücadele eden Konsey, İslam'ın demokratikleştiği ve sınıf farklarının ortadan kaldırıldığı Batılı devletlerle iyi ilişkiler kurabilen modern bir ülkenin tesis edilmesini tahayyül etmektedir. Bu da HMÖ'nün yönetici kadrolarının İran'dan ayrılarak Fransa'ya geçmesinin ardından örgütün Batı Dünyası'na olan yaklaşımında ve ideolojik duruşunda yumuşama yaşandığını ortaya koymaktadır.

Yukarıda belirtildiği üzere Konsey, HMÖ'yü İran'daki muhaliflerin toplandığı bir çekim merkezine dönüştürmüşse de 1980 ile 1988 yılları arasında gerçekleşen İran-İrak Savaşı sırasında HMÖ'nün sergilediği tutum, Konsey'in etkisinin azalmasına sebep olmuştur. Bu durum, HMÖ'nün kuruluş ideallerine tezat teşkil eden davranışlar sergilemesinden kaynaklanmış ve zaman içerisinde Konsey'e dahil olan pek çok partinin durumdan rahatsızlık duyarak desteğini çekmesine sebebiyet vermiştir. Nitekim günümüzde Konsey'de şu gruplar yer almaktadır: Akademisyenler Birliği, Esnaf Birliği, Kadınlar Birliği, Müslüman Öğrenciler Hareketi, İran Yardım Kuruluşu, İran'ın Bağımsızlığını ve Demokrasiyi Savunanlar Topluluğu, İranlı Amerikalılar Topluluğu, Köktencilğe Karşı Birlik Platformu. Bu da Konsey'de ciddi bir bölünmenin yaşandığını göstermektedir.

²⁵ Koç, "Halkın Mücahitleri Örgütü", 13.

²⁶ Bu tanımlama, Rudi Giuliani tarafından örgütün Arnavutluk'ta düzenlediği bir konferansta da dile getirilmiştir. Dolayısıyla Trump yönetiminin resmi düzeyde olmasa da örgüte olan yaklaşımının benzerlik arz ettiği ifade edilebilir. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Melissa Etehad, "This Iranian Opposition Group Was Labeled A Terrorist Organization. Now It Has Supporters in the White House", *Los Angeles Times*, 28 Temmuz 2019, Son Erişim: 1 Kasım 2019, <https://www.latimes.com/world-nation/story/2019-07-28/this-iranian-opposition-group-w-a-terrorist-organization-now-it-has-supporters-in-the-white-house>.

Konsey’de yaşanan bu kırılmada, İran-İrak Savaşı belirleyici olmuştur. Savaş esnasında Irak’ı destekleyen örgüt, Saddam Hüseyin yönetimiyle tesis ettiği ilişki nedeniyle diğer muhalif gruplardan; özellikle de kendilerini yurtsever olarak tanımlayan İranlı sol gruplardan aldığı desteği büyük ölçüde kaybetmiştir. Üstelik HMÖ, yalnızca rejim muhalifi diğer grupların desteğini yitirmemiş; aynı zamanda Fransa gibi Batılı devletlerin himayesinden de yoksun kalmıştır. Nitekim Paris yönetimi, 1986 yılında Tahran yönetimiyle anlaşarak HMÖ’yü sınır dışı etmiştir. Bu yüzden de Recevi ve örgütün yönetici kadrosu, Irak’a geçmek durumunda kalmıştır.²⁷ Konsey içerisindeki bölünmeyi tetikleyen en mühim gelişme ise Recevi’nin İran-İrak Savaşı’nın devam ettiği bir zaman diliminde Irak’a sığınması ve Bağdat’ta büyük bir coşkuyla; adeta İran’ın Saddam Hüseyin tarafından atanan yeni devlet başkanıymışçasına karşılanmasıdır.

HMÖ’nün yabancı devletlerle ve en önemlisi de kendi ülkesiyle savaş halinde olan bir devletle kurduğu bu ilişkiler, tam bağımsızlık felsefesine dayanan kuruluş ideallerinden koptuğu ve vatanseverlik duygularını büyük ölçüde yitirdiği eleştirilerini de beraberinde getirmiştir. Zira bu dönemde HMÖ, Irak başta olmak üzere İran’la problem yaşayan pek çok devlet tarafından desteklenmiştir. Elbette İran’ın Ortadoğu’daki en mühim rakibi olan Suudi Arabistan’ın da HMÖ’ye çeşitli desteklerde bulunduğunu dile getirmek mümkündür. Nitekim Riyad yönetiminin HMÖ’ye milyonlarca dolar aktardığı yönünde ciddi iddialar vardır.²⁸

3. HMÖ ve Terörizm

HMÖ’nün yönetici kadrosunun Irak’a geçmesine bağlı olarak ABD tarafından örgüte uygulanan baskı da artmıştır. Washington yönetimince haydut/terörist devlet olarak tanımlanan Saddam rejiminin egemen olduğu Irak’ın örgütle olan ilişkisi, HMÖ’nün de çeşitli devletler tarafından terör örgütü listelerine dahil edilmesi sürecini hızlandırmıştır. Zaten “devrimci şiddet”

²⁷ “Iraq/Mojahedin-e Khalq Organization: Cooperate with UN”, *HRW*, 30 Kasım 2011, Son Erişim: 16 Ekim 2019, <https://www.hrw.org/news/2011/11/30/iraq/mojahedin-e-khalq-organization-cooperate-un>.

²⁸ Trita Parsi, “Why Trump’s Hawks Back the MEK Terrorist Cult”, *NYR Daily*, 20 Temmuz 2018, Son Erişim: 29 Ekim 2019, <https://www.nybooks.com/daily/2018/07/20/why-trumps-hawks-back-the-mek-terrorist-cult>.

yöntemlerini benimsemesi nedeniyle terör eylemlerinde bulunduğu bilinen HMÖ, Irak'a geçmesinin ardından bu eylemlerinin dozunu ve niteliğini de önemli ölçüde arttırmıştır.

Irak'taki faaliyetleri esnasında açık bir şekilde terörize olan HMÖ, üyelerine askeri eğitim vermek amacıyla mevzubahis ülkede beş farklı terör kampı kurmuştur. Bu kamplar, örgütün merkezinin yer aldığı Eşref Kampı, Enzali Kampı, Fazel Kampı, Habip Kampı ve Humayun Kampı'dır.²⁹

Örgütün Irak'taki terörize olma süreci incelendiğinde görülmektedir ki; ilk olarak dönemin Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin tarafından 1986 yılında Irak'ın başkenti Bağdat'ın kuzeyinde HMÖ militanlarının yetiştirilmesi amacıyla bir terör kampı tesis edilmiştir.³⁰ Yukarıda belirtildiği üzere Eşref Kampı olarak da bilinen bu kamp, örgütün merkez karargâhı olarak kullanılmıştır. Buna bağlı olarak örgütün silahlı kanadı olan İran Ulusal Kurtuluş Ordusu da kurulmuştur. Nitekim bu kampa Bağdat yönetimince yapılan yatırımın geri dönüşü de kısa sürede gerçekleşmiş ve 1991 yılında Irak'ın kuzeyinde Kürt, güneyinde ise Şii grupların isyan etmesi üzerine örgüt, Saddam rejiminin kolluk kuvvetleri gibi davranarak isyancı gruplara karşı bir vekalet savaşçısı olarak çatışmıştır.³¹ Ancak HMÖ'nün asıl amacı İran'da rejim değişikliği yaşanması yoluyla İslami rejimin yıkılmasıdır. Bu nedenle de örgütün gerçekleştirdiği eylemler, Saddam yönetiminin de işine gelecek şekilde, Tahran yönetimini ve onun temsilciliklerini hedef almıştır. Bu kapsamda 1992 yılında Irak'ta eğitim alan HMÖ mensubu kişiler, 13 farklı ülkedeki İran temsilciliklerine yönelik terör saldırıları düzenlemiştir.³² Bu saldırılar, uluslararası toplum tarafından tepkiyle karşılanmıştır. HMÖ'nün hem silahlı bir terör örgütü olması hem sol bir ideolojiyi benimsemiş olması hem de dünya kamuoyunda olumsuz bir imaja sahip olan Saddam yönetimiyle ve dolayısıyla Baas rejimiyle birlikte hareket ederek

²⁹ "Mujaheden e-Khalq Organization, *Global Security*, Son Erişim: 9 Temmuz 2018, <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/mek.htm>.

³⁰ Jeffrey Young, "Halkın Mücahitleri Terör Örgütü Listesinden Çıkmak İçin Kampanya Yapıyor", *Amerika'nın Sesi*, 31 Mayıs 2012, Son Erişim: 9 Temmuz 2018, <https://www.amerikaninsesi.com/a/halkin-mucahitleri-orgutu-yeniden-gundemde-155767325/1207344.html>.

³¹ Young, "Halkın Mücahitleri Terör Örgütü Listesinden Çıkmak İçin Kampanya Yapıyor."

³² Young, "Halkın Mücahitleri Terör Örgütü Listesinden Çıkmak İçin Kampanya Yapıyor."

onun vekalet savaşçısı gibi davranması, mevzubahis örgütün uluslararası toplum tarafından terör örgütü olarak görülmeye başlamasına neden olmuştur. Bu çerçevede 1997 yılında ABD, HMÖ'yü terör örgütleri listesine aldığı açıklanmış ve Washington yönetiminin bu adımını takiben İngiltere ve Avrupa Birliği (AB) de HMÖ'yü terör örgütleri listesine dahil ettiklerini duyurmuştur. Tahmin edileceği gibi tüm bu gelişmeler, örgütün üzerindeki uluslararası baskıyı da arttırmıştır.³³

Irak'ın işgalinin ayak seslerinin hissedildiği 2002 yılında ise örgüt üyesi isimler tarafından İran'ın Natanz'da bulunan nükleer tesisleri deşifre edilmiştir.³⁴ Böylece Tahran yönetiminin nükleer silah elde etmeye çok yaklaştığı iddiası, dünya kamuoyunda büyük bir şok etkisi yaratmıştır. Her ne kadar örgüt, Washington'un çıkarlarına uygun bir biçimde İran rejimini zora sokacak bu hamlesiyle, ABD ve Avrupa'ya örtülü bir zeytin dalı uzatmışsa da işgalin ardından Amerikan kuvvetleri, HMÖ'nün Irak'taki unsurlarına yönelik ciddi operasyonlar yapmış ve örgütün merkez karargâhı olan Eşref Kampı'na girmiştir. Örgüt üyeleri ise bu operasyonlar neticesinde silah bırakma ya da başka bir deyişle terörle arasına mesafe koyma kararı almıştır. ABD ise HMÖ'yü yok etmek yerine, savaş tecrübesine sahip bu örgütten faydalanmak istemiştir.

Irak'ın işgali sonrasında HMÖ'yle temasta bulunan tek devlet ABD olmuştur. Örneğin 2003 yılında Fransız yetkililer, eşinin ölümünün ardından örgütün liderliğini üstlenen Meryem Recevi ve 160 örgüt üyesini, terör saldırılarını planlama ve saldırılara mali destek sağlama suçlarından tutuklamıştır. Ancak Recevi, hakkındaki güçlü iddialara rağmen kısa bir süre içerisinde serbest bırakılmıştır.³⁵ 2003 yılında Irak'ın işgal edilmesi ve Recevi'nin önce tutuklanıp daha sonra da serbest bırakılması, örgütün Batı Dünyası'yla ilişkilerini de değiştirerek taraflar arasında İran karşıtlığı üzerinden yeni bir müttefiklik ilişkisi tesis edilmesine vesile olmuştur. Aynı zamanda bu süreç, HMÖ'nün "İran'daki insan hakları ihlalleri gibi" daha liberal argümanları dillendirmeye başlamasına da yol açmıştır. Buna

³³ Young, "Halkın Mücahitleri Terör Örgütü Listesinden Çıkmak İçin Kampanya Yapıyor."

³⁴ Young, "Halkın Mücahitleri Terör Örgütü Listesinden Çıkmak İçin Kampanya Yapıyor."

³⁵ Young, "Halkın Mücahitleri Terör Örgütü Listesinden Çıkmak İçin Kampanya Yapıyor."

bağlı olarak 2012 yılında dönemin ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, HMÖ'nün terör örgütleri listesinden çıkarıldığını açıklamıştır.³⁶

ABD'nin Irak'ı işgalinden sonra örgüt, politik konumlanışını değiştirmiş ve Washington yönetiminin bölgedeki çıkarlarıyla uyumlu bir siyasi çizgiyi benimsemiştir. Bu çerçevede HMÖ, yapılanmasını 2013 yılından itibaren Arnavutluk'a kaydırmıştır.³⁷ Örgütün Irak'tan Arnavutluk'a taşınmasını ve ABD'yle yakın münasebetler geliştirmesini değerlendiren Öztürk, bahsi geçen süreci şu şekilde özetlemiştir:³⁸

“Örgütün ana karargâhı konumundaki Eşref Kampı 2008 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Ardından kamp kapatılarak örgütün militanları silahsızlandırılmıştır. Örgüt üyeleri 2014 yılında Kamp Hurriyya adı verilen ve önceden ABD üssü olarak kullanılan bir yerleşkeye taşınmıştır. Irak Başbakanı Nuri Maliki'nin bu konuda baskılarının etkili olduğu bilinmektedir. Zira örgüt üyeleri pek çok kez Şii militanlar ve İran'ın bölgedeki seyyar gücü Kudüs Gücü tarafından roket saldırılarına ve tacizlere maruz kalmış ve kayıplar vermiştir. O dönemde Irak'taki Şii yönetimin, örgütün Irak'ta kalmasına daha fazla müsaade etmeyeceği bilinen bir gerçektir. ABD yönetimi ise yıllarca Saddam'ın Cumhuriyet Muhafızları ve istihbaratı tarafından eğitilmiş, İran-İrak Savaş deneyimine sahip ve kırk yıla yaklaşan bir direniş tarihine sahip böyle bir örgütün Tahran'a teslim edilmemesi gerektiğini düşünmüştür. Nitekim 2016 yılında örgütün durumuna bir çare aranmış ve Balkanlara taşınmasına karar verilmiştir. Arnavutluk, Halkın Mücahitlerinin yeni yerleşim yeri olması için en uygun yer olarak görülmüştür. 2016'da Irak'taki Kamp Hurriyya boşaltılarak sayıları üç bini bulan militanlar Tiran'a taşınmıştır”

Tüm bu gelişmeler, HMÖ'nün ideolojik olarak da sosyalist çizgiden hızla uzaklaşarak daha liberal bir sol siyaset anlayışını savunmaya başladığını göstermektedir. Kısacası HMÖ'nün bugün geldiği nokta, kuruluş ideallerinden fersah fersah uzaktadır. Bu nedenle de örgütün güncel konumlanışını incelemek gerekmektedir.

³⁶ Scott Shane, “Iranian Dissidents Convince U.S. to Drop Terror Label”, *New York Times*, 21 Eylül 2012, Son Erişim: 27 Ekim 2019, <https://www.nytimes.com/2012/09/22/world/middleeast/iranian-opposition-group-mek-wins-removal-from-us-terrorist-list.html>.

³⁷ Günümüzde HMÖ'nün merkez karargâhının Tiran yakınlarında olduğu bilinmektedir. Söz konusu kamp, Eşref-3 Kampı olarak da ifade edilmektedir.

³⁸ Öztürk, “İran'da Silahlı Muhalefetten Demokrasi Söylemlerine: Halkın Mücahitleri Örgütü”, 170.

4. HMÖ'nün Günümüzdeki Politik Duruşu

1965 yılında kurulan örgüt, günümüzde modern İran tarihinin en eski siyasi hareketi konumunda bulunmakta olup;³⁹ çok sayıda muhalif grubun yer aldığı geniş katılımlı bir koalisyonun kurulması aracılığıyla İran'da demokratik bir düzene geçişin sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Bir anlamda HMÖ, yabancı devletlerle olan ilişkileri nedeniyle aldığı eleştirilere rağmen kendini, muhalefet hareketleri içerisindeki bir çatı örgüt olarak konumlandırmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda örgütün ağırlıklı olarak sekülerizm ve demokrasi vurgusu yaptığı ifade edilebilir. Ayrıca HMÖ'nün İran'ın Şii yayımlıcağı üzerinden şekillenen dış politika faaliyetlerini ve nükleer silah elde etmeye yönelik çalışmalarını sert bir biçimde eleştirdiği; hatta en önemli vadinin nükleersizleşme olduğu görülmektedir. İran'daki insan hakları ihlallerine yaptığı vurguyla da yoğun bir şekilde gündeme gelen HMÖ, faaliyetlerini Meryem Recevi'nin liderliğinde yürütmektedir.

4 Aralık 1953 tarihinde Tahran'da doğan Recevi, 1973 ile 1979 yılları arasında Şah karşıtı öğrenci hareketlerinde yer almış ve 1980 yılında gerçekleştirilen İran seçimlerinde milletvekili aday olmuştur. Recevi'nin liderlik ettiği örgütün güncel konumlanışının anlaşılabilmesi açısından HMÖ'nün son dönemde gerçekleştirdiği faaliyetleri incelemek gerekmektedir. Günümüzde Arnavutluk'u merkez olarak kullanan HMÖ'nün 34 hektarlık bir arazide bulunan kampında 2.300 kadar örgüt üyesinin bulunduğu tahmin edilmektedir.⁴⁰ Bu da silah kullanmayı bilen 2.300 HMÖ mensubunun, İran'a karşı vekalet savaşçısı olarak kullanılmak üzere Batılı aktörler tarafından Arnavutluk'ta hazır bekletildiğine işaret etmektedir.

HMÖ'nün Arnavutluk'ta etkili olması, Tiran yönetiminin örgüte olan pozitif bakışıyla da yakından ilişkilidir. Örneğin Arnavutluk Eski Başbakanı Pandeli Majko, harekete açık destek veren Arnavut siyasetçilerden biridir. Nitekim Majko, HMÖ'nün 2018 yılının Haziran ayında Fransa'nın başkenti Paris'te gerçekleştirdiği "Büyük Buluşma" etkinliğinde de konuşmuş ve şu açıklamalarda bulunmuştur:⁴¹

³⁹ Koç, "Halkın Mücahitleri Örgütü", 4.

⁴⁰ Arron Merat, "Terrorists, Cultists-or Champions of Iranian Democracy? The Wild Wild Story of the MEK", *The Guardian*, 9 Kasım 2018, Son Erişim: 28 Ekim 2019, <https://www.theguardian.com/news/2018/nov/09/mek-iran-revolution-regime-trump-rajavi>.

⁴¹ "Pandeli Majko, Former Prime Minister of Albania-Free Iran 2018", *Mojahedin*, 8 Kasım 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/pandeli-majko-former-prime-minister-albania-free-iran-2018>.

“Sevgili dostlar, Arnavutluk'ta sizin dilinizi konuşmuyoruz. Ancak umuyorum ki her birinizi çok iyi anlıyoruz. Kalplerin dili ve işte bu... ..Arnavutluk'un seçimi de buna dayanıyordu.”

Aynı etkinliğe katılan diğer isimler ve söz konusu toplantıda yapılan benzer konuşmalar, faaliyetlerini Arnavutluk'ta yürüten HMÖ'nün çeşitli yabancı devletlerden ciddi destek gördüğünü gözler önüne sermiştir. Bu devletlerin başında ise ABD gelmektedir. Nitekim belirtilen etkinlik kapsamında 29 Haziran 2018 tarihinde HMÖ lideri Recevi, ABD Başkanı Donald Trump'ın avukatı olan New York eski Belediye Başkanı Rudi Giuliani'yle görüşmüştür. Görüşmede İran'daki ayaklanmaları öven Giuliani, ABD'nin İran halkının özgürleşmesinden yana olduğunu net bir şekilde ifade etmiştir.⁴² Dahası aynı etkinlikte konuşan İngiltere Parlamentosu üyesi Theresa Villiers, şu sözlerle Londra'da da HMÖ'nün güçlü bir diasorasının bulunduğunu ortaya koymuştur:⁴³

“Bu yıl Birleşik Krallık'ta, kadınlara ilk kez oy vermek için çıkarılan yasaların kabul edilmesinin 100. yılını kutluyoruz. Bu yüzden sizin önünüzde durmamın ve İran'daki kadınlar için özgürlük çağrınızı paylaşmanın benim için uygun olduğunu hissediyorum. Hepimiz bir gün Bayan Recevi'nin 10 maddelik planını yürürlüğe koyabileceğini umalım. Ve İran'ı, mollaların acımasız baskılarından arınmış, çok uzun süre maruz kalınan zulüm ve insan hakları ihlallerinden arınmış bir şekilde görelim.”

Söz konusu etkinlik, HMÖ'nün son yıllarda gerçekleştirdiği en kapsamlı uluslararası toplantı olma özelliğine sahiptir. Bu toplantıda verilen mesajlar ise HMÖ'ye olan uluslararası desteğin geniş bir zemininin bulunduğunu göstermektedir. HMÖ'nün yabancı devletlerle olan olumlu münasebetleri, 2018 yılının Haziran ayında gerçekleşen bu toplantıyla da sınırlı değildir. Örneğin HMÖ lideri Recevi'nin 19 Ocak 2018 tarihinde katıldığı “İran'da Rejim Değişikliği” başlıklı panele, ABD Eski Meclis Başkanı Newt Gingrich, Amerikalı Senatör Robert Torricelli ve Amerikalı Albay Wesley Martin de panelist olarak katılmıştır. Hatta bu panelde Recevi, İran'da 2018

⁴² “Maryam Rajavi Meets U.S. President's Attorney, Rudy Giuliani”, *Maryam Rajavi*, 29 Haziran 2018, Son Erişim: 1 Kasım 2019, <https://www.maryam-rajavi.com/en/item/maryam-rajavi-meets-us-president-attorney-rudy-giuliani-2>.

⁴³ “Theresa Villiers, Member of UK Parliament Speaks at Free Iran 2018 Convention”, *Mojahedin*, 13 Ağustos 2018, Son Erişim: 16 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/theresa-villiers-member-parliament-speaks-free-iran-2018-convention>.

yılıının Mart ayında bir devrim gerçekleşebileceğini de öne sürmüştür.⁴⁴ Benzer bir şekilde 9 Şubat 2018 Cuma günü, “İran Halkının Ayaklanması ve Uluslararası Ayaklanmalar İçin Özgürlük Çağrısı” başlıklı bir toplantı düzenlenmiş ve toplantıya Recevi’nin yanı sıra İngiltere, İrlanda, İtalya, Almanya, Malta, Litvanya, İsviçre ve Polonya’dan çok sayıda milletvekili katılmıştır.⁴⁵ 20 Kasım 2018 tarihinde ise Arnavutluk’ta bulunan HMÖ kampını Almanya Özgür İran’la Dayanışma Komitesi ziyaret etmiştir.⁴⁶

Görüldüğü üzere İran’da rejim değişikliği gerçekleşmesini isteyen aktörlerin HMÖ’yle çeşitli düzeyde temasları vardır. Bu durumu değerlendirmek isteyen HMÖ, bir yandan kendisinin İran’a döneceği ve iktidarı ele geçireceği şartları oluşturmak ve diğer yandan da Batılı devletlerin kullandığı bir vekil aktör olarak İran’a yönelik emperyal talepleri dillendirmek istemektedir. Örneğin 2018 yılıının Aralık ayında uluslararası bir konferansta konuşan Recevi, İran’ın uluslararası terörü finanse ettiği iddiasında bulunarak uluslararası toplumu Tahran yönetimine baskı yapmaya çağırmıştır.⁴⁷ Aynı şekilde 15 Haziran 2019 tarihinde de Recevi, AB’ye seslenerek İran’a yaptırım uygulanması çağrısında bulunmuş ve şunları söylemiştir:⁴⁸

“AB’yi İran’ı yöneten teokratik rejime kapsamlı yaptırımlar uygulama ve Devrim Muhafızları Ordusu ile İstihbarat Bakanlığı’nı terörist varlıklar olarak belirlemeye çağırıyoruz. Rejimin paralı askerleri yargılanmalı, cezalandırılmalı ve kovulmalıdır. Rejimin liderleri, uluslararası bir mahkemede adaletle yüzleşmeli ve özellikle de 1988’de İran halkına karşı işlenen siyasi mahkumların katledilmesine ilişkin suça karışanlar yargılanmalıdır.”

⁴⁴ “Maryam Rajavi: Iran Uprising, Time to March on”, *Mojahedin*, 20 Ocak 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/newsen/60871>.

⁴⁵ “Maryam Rajavi at Conference: Iran Uprising-International Call for Release of Detainees”, *Youtube*, 9 Şubat 2018, Son Erişim: 3 Ekim 2019, https://www.youtube.com/watch?v=zLdH5h_rfGk.

⁴⁶ “German Delegation Visits Ashraf-3”, *Mojahedin*, 20 Kasım 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/german-delegation-visits-ashraf-3>.

⁴⁷ “Maryam Rajavi Calls for a Firm Policy toward the Iranian Regime’s Terrorism at International Conference”, *Mojahedin*, 15 Aralık 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/maryam-rajavi-calls-firm-policy-toward-iranian-regimes-terrorism-international-conference>.

⁴⁸ “Maryam Rajavi Calls on EU to Impose Comprehensive Sanctions on Iranian Regime”, *Mojahedin*, 15 Haziran 2019, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/maryam-rajavi-urge-impose-comprehensive-sanctions-irans-theocratic-regime>.

Yukarıda belirtilen bilgilere ek olarak HMÖ, Tahran yönetiminin uyguladığı dış politika stratejilerine de aktif bir biçimde muhalefet etmekte ve İran'ın sorun yaşadığı devletlerle temasta bulunmaktadır. Örneğin İran'ın Suudi Arabistan'la Ortadoğu'da ciddi bir nüfuz mücadelesi içerisinde olduğu bilinmektedir. Tahran yönetimine karşı muhalefet yürüten HMÖ'nün lideri Recevi ise 2015 yılının Mart ayında; yani Yemen'de İran ile Suudi Arabistan'ın karşı karşıya geldiği vekalet savaşının en gergin döneminde, Suudi Arabistan'ın Paris Büyükelçisi Şeyh Muhammed Ali'yle görüşmüş ve örgütünün Riyad'la işbirliği yapmaya hazır olduğunu belirtmiştir.⁴⁹ Aynı şekilde 1 Şubat 2018 tarihinde de Recevi, Yemen'in Fransa Büyükelçisi ve Eski Dışişleri Bakanı Dr. Riyad Yassin'le görüşmüştür.⁵⁰ Yemen'de Suudi Arabistan'ın başını çektiği koalisyon tarafından desteklenen hükümetin İran destekli Husilerle savaş halinde olduğu düşünülürse, Recevi'nin konumlanışının İran rejiminin uyguladığı dış politikanın tam karşısında yer aldığı ifade edilebilir. Tahran yönetiminin dış politikada sorun yaşadığı bir diğer aktörün de Tel Aviv olduğu bilinmektedir. Buna karşılık Recevi, 2019 yılının Temmuz ayında da İsrail'i ziyaret etmiştir.⁵¹

Batı merkezli olarak yürütülen İran karşıtı propagandanın da etkisiyle HMÖ, İran halkı tarafından güvenilir ve sempatik bulunmamaktadır. Bu durumun farkında olan örgüt yönetimi, halkın desteğini alabilmek için ülkedeki çeşitli sorunları gündeme getirmekte ve rejimden rahatsız olan İranlıların taleplerini dillendirmeye çalışmaktadır. Örneğin 17 Şubat 2018 tarihinde Recevi, Paris'te düzenlenen "Kadınların Değişim Gücü: İran'ın Ayaklanması ve Kadınların Rolü" başlıklı etkinliğe katılmış ve İranlı kadınlara seslenerek rejimin devrilmesi için öne çıkılmalarını istemiştir.⁵²

⁴⁹ "Mojahedin Khalq (MKO, MEK, Rajavi Cult) Voices Readiness to Help Saudi Arabia in Yemen", *Iran-Interlink*, 15 Haziran 2014, Son Erişim: 25 Ekim 2019, <https://iran-interlink.org/wordpress/what-makes-mojahedin-khalq-mko-mek-rajavi-cult-and-isis-brothers>.

⁵⁰ "Maryam Rajavi Meets with Dr. Riyadh Yassin, Yemen's Ambassador to France and Former Foreign Minister", *Mojahedin*, 9 Şubat 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/newsen/61243/maryam-rajavi-meets-with-dr-riyadh-yassin-yemen%E2%80%99s-ambassador-to-france-and-former-foreign-minister>.

⁵¹ "MKO's Maryam Rajavi Visit to Tel Aviv Planned by Trump's Advocate", *Mehr News Agency*, 23 Temmuz 2019, Son Erişim: 28 Ekim 2019, <https://en.mehrnews.com/news/147982/MKO-s-Maryam-Rajavi-visit-to-Tel-Aviv-planned-by-Trump-s-advocate>.

⁵² "Maryam Rajavi: Women's Progress in the Resistance Movement Is Indebted to An Incessant Battle against Reactionary and Exploitative Thinking", *Maryam Rajavi*, 14

İran’da kadınların hak ve özgürlüklerine ilişkin ciddi problemlerin bulunduğu somut bir gerçekliktir. Bu nedenle de HMÖ, kadın mücadelesine sahip çıkarak liberal talepleri dillendirmek suretiyle söz konusu cinsiyet grubunun desteğini kazanmaya çalışmaktadır.

HMÖ’nün İran’da yaşanan hak mücadelesine olan desteğini yansıtan bir diğer alan da emek mücadelesidir. Her ne kadar bahsi geçen örgüt, günümüzde kendisini geçmişteki gibi sosyalist bir paradigma üzerinden tanımlamasa da ülkedeki emek mücadelesini destekleyen açıklamalarda bulunmaktadır. Örneğin 2018 yılı içerisinde İran’daki ekonomik tabloyu kamyon şoförleri ve öğretmenler protesto etmiş ve söz konusu eylemlere HMÖ’nün açık destek verdiği görülmüştür. Hatta öğretmenlerin grevi esnasında Recevi, şu açıklamayı yapmış ve halka asıl problemin rejim olduğu mesajını iletmiştir:⁵³

“İstihdam edilen ve emekli olan öğretmenlerin felaket durumu baskıcı politikaların ürünüdür. Bu rejim iktidarda olduğu sürece, durum daha da kötüleşecek.”

İran’daki toplumsal sorunlar hasebiyle gelişen halk hareketleriyle dayanışma içerisine girmek isteyen HMÖ, bu tutumunu 1 Mayıs İşçi Bayramı’na ilişkin mesajlarına da yansıtmaktadır. Nitekim 30 Nisan 2019 tarihinde mesaj yayınlayan HMÖ lideri Recevi, ihlal edilen işçi haklarını kazanmanın tek yolunun rejime karşı mücadele edilmesinden geçtiğini belirtmiştir.⁵⁴

Her ne kadar HMÖ, ülkedeki insan hakları ihlallerine dikkat çekerek İran halkını rejim karşıtlığına kanalize etmek istese de örgütün Batı yanlısı tutumu, İran halkının bu organizasyona ilgi göstermesini önlemektedir; çünkü İranlıların algısında ciddi bir emperyalizm karşıtlığı bulunmaktadır. Bu durum, İran’ın Birinci ve İkinci Dünya Savaşları esnasında işgal edilmesinden kaynaklanmakta ve yeni bir işgal korkusu, İranlıları çeşitli hak ihlallerine rağmen rejimin yanında durmaya itmektedir. Nitekim İran’da 2017

Temmuz 2019, Son Erişim: 1 Kasım 2019, <https://www.maryam-rajavi.com/en/item/maryam-rajavi-pmoi-women-international-conference-ashraf-iranian-resistance>.

⁵³ “Maryam Rajavi Saluted the Striking Teachers Across the Country”, *Mojahedin*, 14 Ekim 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/maryam-rajavi-saluted-the-striking-teachers-across-the-country>.

⁵⁴ “Maryam Rajavi’s Message to the Iranian Laborers on International Labor Day”, *Mojahedin*, 30 Nisan 2019, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/maryam-rajavis-message-the-iranian-laborers-international-labor-day>.

yılıının Aralık ayında başlayan protestolar esnasında da eylemler, ekonomik sorunlardan ötürü hızla büyümüştür. Zira İran'da ekonomik veriler her geçen gün daha olumsuz bir duruma işaret etmekte, ciddi bir işsizlik sorunu bulunmakta, yüksek enflasyon rakamları halkı yoksullaştırmakta ve bu da halkın tepkisini çekmektedir; lakin bu protestolar, ekonomik taleplerle de sınırlı kalmamıştır. Gösterilere başta kadın hakları olmak üzere, ülkedeki insan hakları ihlalleri damga vurmuş ve İran'da rejim değişikliği yaşanabileceği konuşulmaya başlanmıştır. Ancak ABD Başkanı Donald Trump ve İsrail Başbakanı Bünyamin Netanyahu'nun protestoculara açık destek vermesi, sanılanın aksine "eylem kırıcı" bir etki göstermiş ve dış müdahale algısının oluşmasına müteakip protestocular sokakları terk etmiştir.⁵⁵ Bununla birlikte gösteriler sırasında HMÖ'nün sokağa hâkim olduğu da görülmüştür. Örneğin eylemler sırasında İranlı kadın direnişçiler, Tahran'ın batısında bulunan ve İsfahan otoyoluna bakan köprüye Recevi'nin resminin yer aldığı büyük bir afiş asmıştır. Afişte Recevi'nin resminin yanı sıra "Hamaney'e Ölüm! Diktatörlüğe Ölüm!" sözleri de yer almıştır.⁵⁶

Trump ve Netanyahu'nun 2017 yılının Aralık ayındaki protestolara ilişkin verdiği mesajların yarattığı eylem kırıcı etki de göstermektedir ki; HMÖ'nün Batılı aktörlerle olan münasebetleri, İran halkının değişim talebini dizginlemesine sebebiyet vermektedir. Bir başka deyişle ABD ve İsrail gibi devletlerin ve HMÖ gibi organizasyonların İran'a yönelik stratejisi, ülkedeki değişim talebini hızlandırmak bir yana, daha da yavaşlatmaktadır. Ayrıca İranlılar, HMÖ'nün rejime karşı liberal ve çoğulcu söylemler kullanmasına rağmen otoriter bir eğilim taşıdığını da düşünmektedir.⁵⁷ Bununla birlikte ABD'nin HMÖ'yü bir vekil aktör olarak kullanmak suretiyle İran'da halk ayaklanması yoluyla rejim değişikliği yaşanmasını istediği de görülmektedir. Nitekim 2017 yılının Aralık ayında Trump yönetiminin ilk ulusal güvenlik strateji belgesi açıklanmış ve söz konusu belgede İran he-

⁵⁵ Richard Silverstein, "US and Israeli Embrace of Iranian Protests Endangers Real Reform", *Middle East Eye*, 4 Ocak 2018, Son Erişim: 9 Temmuz 2018, <https://www.middleeasteye.net/opinion/us-and-israeli-embrace-iranian-protests-endangers-real-reform>.

⁵⁶ "بنر مریم رجوی /Bener-i Meryem Recevi", *Youtube*, 1 Ocak 2018, Son Erişim. 2 Kasım 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=REMM2xze0OM>.

⁵⁷ "قسمت اول -پرسش و پاسخ در مورد سازمان مجاهدین خلق ایران و سیاست های آن", *Pezhvak*, 14 Eylül 2013, Son Erişim: 4 Kasım 2019, <http://www.pezhvakeiran.com/maghaleh-55273.html>.

def tahtasına oturtulmasına rağmen; İran'a yönelik askeri operasyon düşünülmeyeceği belirtilmiştir. Bahsi geçen belgenin açıklanmasını takip eden günlerde İran'da patlak veren protestolar ise ABD'nin HMÖ'nün liderliğinde gerçekleşen gösteriler vesilesiyle "kaleyi içerden fethetmek" istediğini gözler önüne sermiştir. Bu bağlamda HMÖ'nün son dönemde çalışmalarını yoğunlaştırması da İran'da yeni gelişmelerin yaşanabileceğinin habercisi olarak yorumlanabilir.⁵⁸ Zira bahsi geçen eylemleri değerlendiren HMÖ Lideri Recevi şu açıklamada bulunmuştur:⁵⁹

"Geçtiğimiz 6 ay boyunca insanlar, azami baskıya, günlük tutuklamalara ve halkın gözünü korkutmasına rağmen bir ayaklanma başlattılar. Sosyal ve ekonomik gerginlik ve sosyal eşitsizlik karşısında gelişen öfke, bir patlama noktasına ulaştı. Mollalar, bu sorunları çözemez ve bir çözüm sunamazlar. Rejimin parası tükendi. Rejim iç savaşta boğuluyor. Bütün bunlar mollaların saltanatının sonunun yaklaştığının göstergesidir."

Diğer taraftan mevcut şartlarda Tahran yönetimi, HMÖ'yü bir terör örgütü olarak görmekte, "Halkın Münafıkları Örgütü" şeklinde tanımlayarak itibarsızlaştırmaya çalışmakta ve söz konusu hareketin ABD ve İsrail tarafından İran'a karşı yürütülen planın bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Örneğin İran İslam Cumhuriyeti Dini Lideri Ayetullah Ali Hamaney, 2017 yılının Aralık ayında başlayan gösterilere ilişkin yaptığı değerlendirmede, protesto gösterilerinin organize bir saldırı olduğunu ve planlamasının ABD ile İsrail tarafından yapıldığını söylerken; taşeron olarak da HMÖ'nün kullanıldığını ileri sürmüştür.⁶⁰ Benzer bir şekilde İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Hasan Ruhani de 2018 yılının Kasım ayında İran-ABD ilişkilerine dair yaptığı değerlendirmede, ülkesinin ABD'ye teslim olmayacağını ifade ederken HMÖ'yü de Washington yönetimini yanlış yönlendirmekle suçlamıştır.⁶¹

⁵⁸ Mehmet Koç, "ABD Yaptırımları İran'ın İç Güvenliğini Tehdit Eder mi?", *İRAM*, 13 Kasım 2018, Son Erişim: 26 Ekim 2019, <https://iramcenter.org/abd-yaptirimlari-iranin-ic-guvenligini-tehdit-eder-mi>.

⁵⁹ "ایران در حمایت از قیام مردم ایران/Fer ahvan-e mugavemet-e İran-e der hemyet-e giyam-e merdom-e İran", *Maryam Rajavi*, 30 Haziran 2018, <https://www.maryam-rajavi.com/item/alyaum-maryam-rajavi>.

⁶⁰ "Hamaney'den Tehdit Gibi Açıklama", *Sabah*, 9 Ocak 2018, Son Erişim: 30 Ekim 2019, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/01/10/hamaneyden-tehdit-gibi-aciklama>.

⁶¹ "Ruhani'den ABD'ye Boyun Eğmeyeceğiz Açıklaması", *Sputnik News Türkiye*, 19 Kasım 2018, Son Erişim: 28 Ekim 2019, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201811191036217084-ruhani-ABD-boyun-egmeyecegiz>.

Tahran yönetiminin HMÖ'ye ilişkin tutumu, İran'ın askeri doktrinine de yansımıştır. Devrim Muhafızları Ordusu'nun (DMO) temel kitapçığında ülkenin düşmanlarına ilişkin yapılan stratejik sınıflandırmada, HMÖ de kendisine yer bulmuş ve üçüncül düşman⁶² olarak tanımlanmıştır. Zaten bu yüzden de dönem dönem İran istihbaratının HMÖ yöneticilerine yönelik suikast hazırlığında olduğu iddiaları gündeme gelmektedir. Örneğin İranlı bir diplomatın da aralarında bulunduğu altı kişilik bir grubun, 2018 yılının Haziran ayında HMÖ'nün Paris'te gerçekleştirdiği "Büyük Buluşma" etkinliğine saldırı hazırlığında yakalandığı bilinmektedir.⁶³ Buna ek olarak 2019 yılının Ekim ayında, Arnavutluk yönetimi de İran tarafından desteklenen ve HMÖ unsurlarına yönelik saldırı hazırlığında bulunan DMO bağlantılı paramiliter bir şebekenin çokertildiğini açıklamıştır.⁶⁴ Tüm bunlara ek olarak HMÖ'yle mücadele kapsamında Tahran yönetimi, çok sayıda dizi, film, kitap, makale ve rapor gibi çalışmaların yayınlanmasını desteklemekte ve İran halkının HMÖ algısını yönlendirmeye çalışmaktadır.⁶⁵

Kısaca özetlemek gerekirse HMÖ, İran'da rejim karşıtı organizasyonlar içerisinde örgütlülük düzeyiyle dikkat çeken başlıca organizasyondur. Bununla birlikte örgütün ABD, İsrail, Fransa ve Arnavutluk gibi yabancı dev-

⁶² DMO, ülkenin düşmanlarını üç başlıkta tasnif etmiştir. Buna göre ABD, Suudi Arabistan, İsrail ve Irak Baas Partisi birincil düşman olarak tanımlanmaktadır. İran'ın ikincil düşmanı olarak görülen ülkeler ise Türkiye, Pakistan, Ürdün, Mısır'dır. Yani DMO, birincil ve ikincil düzeyde yabancı devletleri algıladığı ülkelere göre sınıflandırmıştır. Üçüncül düşmanlar ise daha çok tehditlerden ve Ortadoğu'daki radikal Sünni gruplardan oluşmaktadır. Belgede sayılan üçüncül düşmanlar şunlardır: HMÖ, silahlı Ahvaz Hareketi, Adalet Ordusu, Taliban ve diğerleri gibi İran'a muhalif oluşumların çoğu ile İran'ın Ortadoğu'daki nüfuzuna karşı çıkan Sünni "silahlı" gruplar. Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Firas Elias, "İran Askeri Doktrininde Düşman Kavramı", *ANKASAM*, 28 Ağustos 2018, Son Erişim: 30 Ekim 2019, <https://ankasam.org/iran-askeri-doktrininde-dusman-kavrami>.

⁶³ "Iran Diplomat among Six Arrested Over Suspected Plot Against Opposition Meeting", *Reuters*, 2 Temmuz 2018, Son Erişim: 17 Ekim 2019, <https://www.reuters.com/article/us-europe-attacks-belgium-iran/iran-diplomat-among-six-arrested-over-suspected-plot-against-opposition-meeting-idUSKBN1JS1C3>.

⁶⁴ "Albania Says It's Discovered an Iranian Paramilitary Network", *Washington Times*, 23 Ekim 2019, Son Erişim: 29 Ekim 2019, <https://www.washingtontimes.com/news/2019/oct/23/albania-says-its-discovered-an-iranian-paramilitar/?fbclid=IwAR0d6aKUU2eA2cIKkTkX38t-M93mrBLarYQOislvLRmbSk28oPjet9LqIM>.

⁶⁵ "San-ati filmi های جنگ روانی رژیم علیه مجاهدین صنعت فیلم سازی یکی دیگر از پهنه سازی یکی دیگر-e yehnehayi cengi revani rejimi aliye mücahidin", *Iran Efshegari*, Son Erişim: 4 Kasım 2019, <https://bit.ly/36z8SE8>.

letlerle olan ilişkileri, anti-emperyalist bir ruha sahip olan İran halkının hak ve özgürlük mücadelesine kuşkuyla bakmasına sebebiyet vermektedir.

5. Sonuç

İran’da Velayet-i Fakih ismiyle kurumsallaşmış olan siyasal sistem, ulema sınıfının egemenliğini esas almaktadır. Ülkeye egemen olan dini ruhbanın İslamiyet’in Şii inancını esas alan bir anlayışı benimsemesi ise söz konusu ülkede kadın hakları başta olmak üzere insan haklarına ilişkin çok sayıda ihlalin yaşanmasına neden olmaktadır. Buna ek olarak İran’da ekonomik tablonun hiç de parlak olmadığı açıktır. Ülkede ciddi bir işsizlik sorunu bulunmakta ve genç işsizlerin; hatta doktora mezunu işsizlerin oranı her geçen gün artış göstermektedir. Tüm bu süreç, fakirleşen İran halkının kırk yılı aşkın bir dönemde ekonomik model ortaya koyamayan rejime karşı tepki duymasını tetiklemektedir.

Diğer taraftan Trump’ın 2017 yılının Aralık ayında yayınladığı ilk Ulusal Güvenlik Belgesi olan strateji belgesinde, İran’a yönelik askeri müdahale düşünülmeyeceğinin belirtilmesi ise ABD’nin İran politikasının nihai aşamasına ilişkin tartışmalara neden olmaktadır. Ancak belgenin açıklanmasından kısa bir süre sonra İran’da patlak veren protestolar, Washington yönetiminin Tahran’a karşı “İçerden Fethetme Stratejisi” olarak da tanımlanabilecek bir politikayı benimsediğine işaret etmektedir. Yani ABD, fakirleşen İran halkında oluşan tepkiye bağlı olarak meydana gelecek bir halk ayaklanması yoluyla İran’da rejim değişikliği yaşanacağını öngörüyor olabilir. Dahası Washington’un bu stratejide sokağa hâkim olma kapasitesi en yüksek grup olan HMÖ’yü kullanmak istediği de ifade edilebilir.

HMÖ, İslami Marksist bir ideoloji çerçevesinde ortaya çıkmasına rağmen günümüzde yaşadığı ideolojik dönüşümün de etkisiyle liberal değerleri içselleştirmiş bir organizasyon olarak İran’ın liberalize olması için mücadele etmektedir. Bahse konu örgüt, emperyalizme karşı savaşıma iddiasıyla kurulmuşsa da günümüzde emperyalist devletlerin İran karşısında kullandığı bir vekil aktöre dönüşmüştür. Bu kapsamda ABD, bir yandan HMÖ’yü liberal değerlerin savunan İranlı bir muhalif örgüt olarak değerlendirip desteklemekte; diğer yandan da Arnavutluk’taki kampta bulunan HMÖ militanlarını gerektiğinde rejimle savaşacak bir yapı olarak görmektedir. Bu nedenle de Tahran yönetimi, örgütün emperyalizm ve siyonizmle işbirliği

yapan bir hainler topluluğu olduğunu iddia etmekte ve HMÖ'yü "Halkın Münafıkları Örgütü" şeklinde tanımlamaktadır.

HMÖ, yalnızca İran'da güçlü olan bir organizasyon değildir. Aynı zamanda yurt dışındaki en organize İranlı muhalif grup olarak da diaspora gücüyle dikkat çekmektedir. Bu da HMÖ'nün Batılı devletlerle iyi ilişkiler kurmasını sağlamaktadır. Söz konusu ilişki, İran üzerindeki baskıyı arttırmak isteyen aktörler açısından da oldukça değerlidir. Bu sebeple de taraflar arasındaki ilişkinin devam edeceği ve Batılı devletlerin uluslararası kamuoyu nezdinde HMÖ'ye destek sağlamayı sürdüreceği öngörülebilir.

Öte yandan HMÖ'nün Batı'yla olan olumlu münasebetlerine rağmen örgütün ciddi bir terör geçmişi bulunmaktadır. Bu nedenle de İranlılar, yaşanabilecek olası bir rejim değişikliğiyle örgüt iktidarı ele geçirse bile, oluşacak yeni iktidarın İran'ı demokratik ve özgür bir düzene kavuşturmayacağı endişesine sahiptir. Örgütün iktidarı ele geçirdiği bir İran, Batı Dünyası'yla uyumlu bir seküler grubun elinde Şah diktasının yeni bir versiyonunu yaşayabilir. Örgütün terör geçmişi de böyle bir varsayımda bulunmayı kolaylaştırmaktadır.

HMÖ, Şah rejimi döneminde bağımsız ve modern bir ülkenin tesis edilebilmesi hayaliyle kurulmuş bir sosyalist örgüttür. Ancak HMÖ'nün İslam Devrimi sonrasında İran'a egemen olan molla sınıfıyla giriştiği mücadele, zaman içerisinde bu örgütü yabancı devletlerle iş birliği yapan liberal bir vekil aktöre dönüştürmüştür. Nitekim günümüzde İran'da rejim değişikliği yaşanmasını hedefleyen devletler de HMÖ'yü etkin bir biçimde kullanmaktadır. Görüldüğü üzere HMÖ, İran'ın en organize muhalif grubu ve yurt dışında diaspora gücü en fazla olan siyasi hareketidir. Ancak örgütün İran'ı dönüştürmeyi hedefleyen emperyal planların bir parçası olarak algılanması, İran halkının bu organizasyona sıcak bakmasını önlemekte ve daha da önemlisi İranlıların zihnindeki dış müdahale algısı, ülkedeki değişim taleplerinin önüne set çekmektedir.

Kaynakça

Abrahamian, Ervand. *Radical Islam: The Iranian Mojahedin*, London: I.B. Tauris Publishing, 1989.

Afkhami, Gholam Reza. *The Life and Times of the Shah*, California: University of California Press, 1999.

Behrooz, Maziar. *Rebels With A Cause: The Failure of the Left in Iran*. London: I.B. Tauris Publishers, 1999.

Bill, James A., *The Eagle and Lion: The Tragedy of American-Iranian Relations*, New Haven: Yale University Press, 1988.

Matin-Asgari, Afshin. "Twentieth Century Iran's Political Prisoners", *Middle Eastern Studies* 42, no. 5 (2006): 689-707.

Öztürk, Selim. "İran'da Silahlı Muhalefetten Demokrasi Söylemlerine: Halkın Mücahitleri Örgütü", *Güvenlik Çalışmaları Dergisi* 20, no. 2 (Aralık 2018): 165-175.

Piazza, James A., "The Democratic İslamic Republic of Iran in Exile", *Digest of Middle East Studies* 3, no. 4 (Güz 1994): 9-43.

Şeriatı, Ali. *Şia*, Çev.Hicabi Kırılmaz, Ankara: Fecr Yayınları, 2016.

İnternet Kaynakları

"A Primer on the History of the People's Mojahedin Organization of Iran", *Mojahedin*, 9 Nisan 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019 , <https://english.mojahedin.org/i/primer-the-history-the-peoples-mojahedin-organization-iran>.

"Albania Says It's Discovered an Iranian Paramilitary Network", *Washington Times*, 23 Ekim 2019, Son Erişim: 29 Ekim 2019, <https://www.washingtontimes.com/news/2019/oct/23/albania-says-its-discovered-an-iranian-paramilitary/?fbclid=IwAR0d6aKUU2eA2cIKkTkX38t-M93mrBLarY0QisIvLRmbSk28oPjet9LqiM>.

"German Delegation Visits Ashraf-3", *Mojahedin*, 20 Kasım 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/german-delegation-visits-ashraf-3>.

"Hamaney'den Tehdit Gibi Açıklama", *Sabah*, 9 Ocak 2018, Son Erişim: 30 Ekim 2019, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/01/10/hamaneyden-tehdit-gibi-aciklama>.

"Iran Diplomat among Six Arrested Over Suspected Plot Against Opposition Meeting", *Reuters*, 2 Temmuz 2018, Son Erişim: 17 Ekim 2019, <https://www.reuters.com/article/us-europe-attacks-belgium-iran/iran-diplomat-among-six-arrested-over-suspected-plot-against-opposition-meeting-idUSKBN1JS1C3>.

“Iraq/Mojahedin-e Khalq Organization: Cooperate with UN”, *HRW*, 30 Kasım 2011, Son Erişim: 16 Ekim 2019, <https://www.hrw.org/news/2011/11/30/iraq/mojahedin-e-khalq-organization-cooperate-un>.

“Maryam Rajavi: Women’s Progress in the Resistance Movement Is Indebted to An Incessant Battle against Reactionary and Exploitative Thinking”, *Maryam Rajavi*, 14 Temmuz 2019, Son Erişim: 1 Kasım 2019, <https://www.maryam-rajavi.com/en/item/maryam-rajavi-pmoi-women-international-conference-ashraf-iranian-resistance>.

“Maryam Rajavi at Conference: Iran Uprising-International Call for Release of Detainees”, *Youtube*, 9 Şubat 2018, Son Erişim: 3 Ekim 2019 https://www.youtube.com/watch?v=zLdH5h_rfGk.

“Maryam Rajavi Calls for a Firm Policy toward the Iranian Regime’s Terrorism at International Conference”, *Mojahedin*, 15 Aralık 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/maryam-rajavi-calls-firm-policy-toward-iranian-regimes-terrorism-international-conference>.

“Maryam Rajavi Calls on EU to Impose Comprehensive Sanctions on Iranian Regime”, *Mojahedin*, 15 Haziran 2019, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/maryam-rajavi-urge-impose-comprehensive-sanctions-irans-theocratic-regime>.

“Maryam Rajavi Meets with Dr. Riyadh Yassin, Yemen’s Ambassador to France and Former Foreign Minister”, *Mojahedin*, 9 Şubat 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/newsen/61243/maryam-rajavi-meets-with-dr.-riyadh-yassin-yemen%E2%80%99s-ambassador-to-france-and-former-foreign-minister>.

“Maryam Rajavi Saluted the Striking Teachers Across the Country”, *Mojahedin*, 14 Ekim 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/maryam-rajavi-saluted-the-striking-teachers-across-the-country>.

“Maryam Rajavi: Iran Uprising, Time to March on”, *Mojahedin*, 20 Ocak 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/newsen/60871>.

“Maryam Rajavi’s Message to the Iranian laborers on International Labor Day”, *Mojahedin*, 30 Nisan 2019, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/maryam-rajavis-message-the-iranian-laborers-international-labor-day>.

“MKO’s Maryam Rajavi Visit to Tel Aviv Planned by Trump’s Advocate”, *Mehr News Agency*, 23 Temmuz 2019, Son Erişim: 28 Ekim 2019, <https://en.mehrnews.com/news/147982/MKO-s-Maryam-Rajavi-visit-to-Tel-Aviv-planned-by-Trump-s-advocate>.

“Mojahedin Khalq (MKO, MEK, Rajavi Cult) Voices Readiness to Help Saudi Arabia in Yemen”, *Iran-Interlink*, 15 Haziran 2014, Son Erişim: 28 Ekim 2019, <https://iran-interlink.org/wordpress/what-makes-mojahedin-khalq-mko-mek-rajavi-cult-and-isis-brothers>.

“Mujahedin-e Kallhq Organization (MEK)(MKO)(PMOI)”, *Terrorism Research Analysis Consortium*, Son Erişim: 8 Temmuz 2018 <https://www.trackingterrorism.org/group/mujahedin-e-khalq-organization-mek-mko-pmoi>.

“Mujaheden e-Khalq Organization, *Global Security*, Son Erişim: 9 Temmuz 2018, <https://www.globalsecurity.org/military/world/para/mek.htm>.

“Pandeli Majko, Former Prime Minister of Albania-Free Iran 2018”, *Mojahedin*, 8 Kasım 2018, Son Erişim: 15 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/pandeli-majko-former-prime-minister-albania-free-iran-2018>.

“Maryam Rajavi Meets U.S. President’s Attorney, Rudy Giuliani”, *Maryam Rajavi*, 29 Haziran 2018, Son Erişim: 1 Kasım 2019, <https://www.maryam-rajavi.com/en/item/maryam-rajavi-meets-us-president-attorney-rudy-giuliani-2>.

“Ruhani’den ABD’ye Boyun Eğmeyeceğiz Açıklaması”, *Sputnik News Türkiye*, 19 Kasım 2018, Son Erişim: 28 Ekim 2019, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201811191036217084-ruhani-ABD-boyun-egmeyecegiz>.

“Theresa Villiers, Member of UK Parliament Speaks at Free Iran 2018 Convention”, *Mojahedin*, 13 Ağustos 2018, Son Erişim: 16 Ekim 2019, <https://english.mojahedin.org/i/theresa-villiers-member-parliament-speaks-free-iran-2018-convention>.

“صدر بنی ابوالحسن/Abdol Hassan Beni Sadr”, *BBC Persian*, 12 Şubat 2017, Son Erişim: 2 Kasım 2019, <https://www.bbc.com/persian/iran-47077280>.

“سی و دو مرداد در ایران در مصدق براندازی/Borandezay-e Musaddeg-e der iran-e der mordad si ve do”, *BBC Persian*, 30 Ağustos 2012, Son Erişim: 3 Kasım 2019, https://www.bbc.com/persian/iran/2013/08/130820_144_coup_extermination_mosadegh.

“رجوی مريم بنر/Bener-i Meryem Recevi”, *Youtube*, 1 Ocak 2018, Son Erişim: 2 Kasım 2019, <https://www.youtube.com/watch?v=REMM2xze0OM>.

“ایران خلق مجاهدین سازمان بنیانگذاری”/Binyangozari Sazeman-e Halg-e İran”, *Mojahedin*, 10 Temmuz 2017, Son Erişim: 3 Kasım 2019, <https://bit.ly/34scDcN>.

“اول قسمت -آن های ایران و سیاست خلق مجاهدین سازمان مورد در پرسش و پاسخ”/Perseş ve der mored-e sazeman-e mucahidin-e halk-e iran-e ve seyasetha-ye an gısmate evvel”, *Pezhvak*, 14 Eylül 2013, Son Erişim: 4 Kasım 2019, <http://www.pezhvakeiran.com/maghaleh-55273.html>.

“زندگینامه/سحابی یدالله دکتر زندگینامه”/Zendeginame-i Doktor-e Yadollah-e Sehabi”, *Taranarnews*, 12 Mart 2009, Son Erişim: 2 Kasım 2019, <http://www.taranarnews.com/view-5021.html>.

“مجاهدین علیه رژیم روانی جنگ های پهنه از دیگر یکی سازی فیلم صنعت”/San-ati filmi sazi yeki diger-e yehnehayi cengi revani rejimi aliye mucahidin”, *Iran Eفشagari*, Son Erişim: 4 Kasım 2019, <https://bit.ly/36z8SE8>.

“طعمه/Tame-e gergeha-ye harcneşin”/Tame-e gergeha-ye harcneşin”, *ISNA*, 5 Haziran 2010, Son Erişim: 2 Kasım 2019, <https://bit.ly/2PHaZzX>.

“Emeliyet-e Ajaks: berresi-e esnad-e CIA derbarey-e kovdat-e 28 mordad”/Emeliyet-e Ajaks: berresi-e esnad-e CIA derbarey-e kovdat-e 28 mordad”, *Mehrnews*, 18 Ağustos 2002, Son Erişim: 1 Kasım 2019, <https://bit.ly/34jkIk2>.

“Ferahvan-e ahvan-e iran merdmi qiyam az derhamait iran maqavmet fraxvan”/Ferahvan-e ahvan-e iran merdmi qiyam az derhamait iran maqavmet fraxvan”, *Maryam Rajavi*, 30 Haziran 2018, Son Erişim: 2 Kasım 2019, <https://www.maryam-rajavi.com/item/alyaum-maryam-rajavi>.

Elias, Firas, “İran Askeri Doktrininde Düşman Kavramı”, *ANKASAM*, 28 Ağustos 2018, Son Erişim: 30 Ekim 2019, <https://ankasam.org/iran-askeri-doktrininde-dusman-kavrami>.

Etehad, Melissa, “This Iranian Opposition Group was Labeled a Terrorist Organization. Now It has Supporters in the White House”, *Los Angeles Times*, 28 Temmuz 2019, Son Erişim: 1 Kasım 2019, <https://www.latimes.com/world-nation/story/2019-07-28/this-iranian-opposition-group-w-a-terrorist-organization-now-it-has-supporters-in-the-white-house>.

Kılınc, Taha. “Halkın Mücahitleri Örgütü”, *GZT*, 7 Mayıs 2018, Son Erişim: 28 Ekim 2019, <https://www.gzt.com/mecra/halkin-mucahitleri-orgutu-3346009>.

Koç, Mehmet. “ABD Yaptırımları İran’ın İç Güvenliğini Tehdit Eder mi?”, İRAM, 13 Kasım 2018, Son Erişim: 26 Ekim 2019, <https://iramcenter.org/abd-yaptirimlari-iranin-ic-guvenligini-tehdit-eder-mi>.

Koç, Mehmet. “Halkın Mücahitleri Örgütü”, *İram Rapor* (Ağustos 2019), Son Erişim: 22 Ekim 2019, https://iramcenter.org/d_hbanaliz/halkin-mucahitleri-orgutu.pdf.

Merat, Arron. “Terrorists, Cultists-or Champions of Iranian Democracy? The Wild Wild Story of the MEK”, *The Guardian*, 9 Kasım 2018, Son Erişim: 28 Ekim 2019, <https://www.theguardian.com/news/2018/nov/09/mek-iran-revolution-regime-trump-rajavi>.

Norris, Connor. “Mujahideen-e-Khalq (MEK)é”, Son Erişim: 21 Ekim 2019, <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a495015.pdf>.

Parsi, Trita. “Why Trump’s Hawks Back the MEK Terrorist Cult”, *NYR Daily*, 20 Temmuz 2018, Son Erişim: 29 Ekim 2019, <https://www.nybooks.com/daily/2018/07/20/why-trumps-hawks-back-the-mek-terrorist-cult>.

Said, Mehmet. “Allahperest Sosyalist: Ali Şeriatî”, *Ali Şeriatî*, Son Erişim: 4 Kasım 2019, http://www.aliseriati.com/kitaplar.php?Makale_id=397&Kat_id=15.

Shane, Scott. “Iranian Dissidents Convince U.S. to Drop Terror Label”, *NY Times*, 21 Eylül 2012, 27 Ekim 2019, <https://www.nytimes.com/2012/09/22/world/middleeast/iranian-opposition-group-mek-wins-removal-from-us-terrorist-list.html>.

Silverstein, Richard. “US and Israeli Embrace of Iranian Protests Endangers Real Reform”, *Middle East Eye*, 4 Ocak 2018, Son Erişim: 9 Temmuz 2018, <https://www.middleeasteye.net/opinion/us-and-israeli-embrace-iran-ian-protests-endangers-real-reform>.

Young, Jeffrey. “Halkın Mücahitleri Terör Örgütü Listesinden Çıkmak İçin Kampanya Yapıyor”, *Amerika’nın Sesi*, 31 Mayıs 2012, Son Erişim: 9 Temmuz 2018, <https://www.amerikaninsesi.com/a/halkn-mucahitleri-orgutu-yeniden-gundemde-155767325/1207344.html>.

”پيروز اردلان، ليبرال داستان به آزادی و قلم نهضت دبیرکل به اخطار debir-e kol-e nehzet-e azadiyi ve galem beh destan-e Liberal”, *Mozahemin*, 30 Ağustos 2019, Son Erişim: 3 Kasım 2019, <https://bit.ly/2PJ2jJu>.